

# ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

**Кампов Н.,**

старший викладач кафедри туризму і географії  
Мукачівський державний університет,  
м. Мукачево, Україна

**Медвідь Л.І.**

старший викладач кафедри туризму і географії  
Мукачівський державний університет,  
м. Мукачево, Україна

Тема транскордонного співробітництва Закарпатської області з граничними областями ЄС в галузі туризму є актуальною, оскільки таке співробітництво дає можливість налагодити й зміцнити туристичні, економічні, транскордонні зв'язки із країнами-сусідами. Основною характеристикою євро регіонального співробітництва є вищий ступінь інституціоналізації структур співробітництва, тобто у взаємодії беруть участь інституціоналізовані форми транскордонного співробітництва співробітництво здійснюється з метою інтеграції в європейське суспільство та утвердження основних європейських цінностей. Завдяки транскордонній співпраці країн, суттєво інтенсифікуються фінансові, матеріальні та людські потоки. Крім того значно слабшає бар'єрна функція державних кордонів. Окреслені ефекти синтезують утворення мереж взаємодії суб'єктів сусідніх прикордонних регіонів (формальні та неформальні мережі) [1].

Наявність значних туристично-рекреаційних ресурсів на території Закарпатської області забезпечує нарощування потенціалу відпочинкової індустрії в державах-сусідах: Україні, Угорщині, Словаччині, Польщі, Румунії, що створює передумови для спільного використання учасниками ринку туристичних послуг прикордонних регіонів цих країн наявного туристично-рекреаційного потенціалу.

В результаті міжрегіонального співробітництва здійснювалися і продовжують здійснюватися конкретні, в тому числі призначені для сприяння розвитку туризму, заходи. Туристичні виставки «Кошице Тур» (лютий, м. Кошице), міжнародні туристичні виставки-ярмарки «Канікули» (березень, м. Ніредьгаза), міжнародні фестивалі-ярмарки «Тур'євроцентр-Закарпаття» (вересень, м. Ужгород), туристичні виставки «Holiday and Travel Expo» (жовтень, м. Сату-Маре). традиційно стали і місцем зустрічі фахівців з туризму, на яких в рамках конференцій обговорюються основні напрями міжрегіональної співпраці [2].

6 жовтня 2000 року було започатковане тристороннє співробітництво під назвою ІНТЕРРЕГІОН за участі Саболч-Сатмар-Березької області (Угорщина), повіту Сату-Маре (Румунія) та Закарпатської області (Україна), метою якого була розбудова та розвиток транскордонного співробітництва в межах Карпатського

єврорегіону, розробка і здійснення конкретних проектів транскордонного співробітництва на рівні місцевого самоврядування, сприяння виконанню завдань, передбачених міждержавними двосторонніми угорсько-українськими, угорсько-румунськими, румунсько-українськими угодами, комплексний розвиток інфраструктури, охорони природи, охорони водних ресурсів, освіти, економіки та туризму, підтримки міжнаціональних відносин та відродження спільних культурних цінностей. В рамках цієї програми (2002-2003 рр.) були здійснені проекти «Пілот фонд малих PHARE CBC» із самостійним бюджетом. У результаті українсько-угорського співробітництва в рамках даної програми були впроваджені кілька туристичних проектів з відповідним фінансуванням (тис. євро): розробка пакетів туристичних програм у прикордонному регіоні (35.034); розвиток водного туризму на Тисі на ділянці «від Рахова до Ракамазу» (38.40); дослідження використання природних ресурсів на Закарпатті (48.150); транскордонні маршрути пам'яток архітектури і туризму (21.064); транскордонні можливості розвитку туризму (28.160); туристичне співробітництво між містом Ніредьгаза та містом Ужгород (28.000); туристичний розвиток та збереження здоров'я без кордонів (49.540).

Проекти, фінансовані з програм TACIS CBC та PHARE CBC, в основному служили для обміну досвідом, організації конференцій, фестивалів, підготовку різних видань, розробку концепцій розвитку туризму та туристичної інфраструктури.

Програма сусідства (Neighbourhood Programme) встановила єдину систему транскордонного співробітництва період з 2004 року до 2006 року. В рамках «Програми сусідства «Угорщина-Словаччина-Україна 2004-2006» були реалізовані такі туристичні проекти з відповідним фінансуванням (тис. євро) [2]: Створення регіонального туристичного інформаційного центру в Закарпатській області (83.642); Прикордонне словацько-українське туристичне співробітництво (91.636); Угорсько-словацько-українське туристичне змагання з орієнтування (17.000); SUHRA – словацько-український кордон – посилення сімейних зв'язків із побудовою велосипедної дороги (220.000); Формування та розвиток транскордонних туристичних відносин в областях Саболч-Сатмар-Берег та Закарпаття (16.000); Водний та сільський туризм без кордонів (70.000).

Основними напрямками діяльності Програми сусідства Румунія-Україна 2004-2006 було сприяння сталому місцевому соціально-економічному розвитку, розширення та зміцнення туристичної сфери, розвиток транскордонної транспортної та прикордонної інфраструктури, удосконалення транскордонного менеджменту навколишнього середовища тощо [3]. В рамках «Програми реалізовувалися туристичні проекти з фінансуванням двох джерел: на румунській стороні із програми PHARE CBC, а на українській – з TACIS CBC (тис. євро) [2]: Партнерство розвитку – сприяння транскордонному співробітництву в прикордонному регіоні Верхньо-Тисянського басейну (430.531); Туризм без кордонів у повіті Сату-Маре та у Закарпатській області (78.560); Зелений туризм у прикордонних Карпатах (161.310); Карпатська туристична мережа для сприяння розвитку туризму у повіті Марамуреш та в Закарпатській і в Івано-Франківській

областях (482.000); ECOTOUR – туризм на Закарпатті (550.000); Туристичний міст Сігет Мармароський – Солотвино (189.700).

В інтересах збалансованого розвитку країн ЄС з економічної та регіональної точки зору та з метою усунення регіональних відмінностей період від 2007 до 2013 рр. Програми прикордонного співробітництва ЄСІП «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2007-2013» сприяла реалізації чотирьох пріоритетів: 1) економічний та соціальний розвиток; 2) підвищення якості навколишнього середовища; 3) підвищення ефективності кордону; 4) підтримка співробітництва «люди-людям». У межах першого велика увага приділялася розвитку туристичної сфери, посиленню туристичної привабливості території. Реалізація програми здійснювалася в кілька етапів.

Центр українсько-угорського регіонального розвитку в партнерстві з Асоціацією сільського туризму області Саболч-Сатмар-Берег (Угорщина) здійснював проект під назвою «Управління транскордонними дестинаціями в Закарпатській області та Саболч-Сатмар-Березькому регіоні», метою якого було створення конкурентоспроможної та самодостатньої туристичної дестинації в прикордонному регіоні України та Угорщини з розробленим комплексом рекреаційних заходів для туристів. Проект «Інтегрована система велосипедних туристичних шляхів вздовж українсько-угорського кордону» в рамках українсько-угорського транскордонного співробітництва передбачав будівництво транскордонних велосипедних доріжок (Лужанка-Берегово (3856 м) та Вилко-Дяково (3150 м). [4, с. 6]. Реалізації проекту створювала спільний транскордонний велотуристичний регіон, нову систему спільного управління в сфері велосипедного туризму.

В рамках Програми прикордонного співробітництва ЄСІП Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2007-2013 з партнерством UA-HU, SK-UA, HU-SK-RO-UA, HU-UA, UA-HU-SK, HU-RO-UA були реалізовані такі туристичні проекти з відповідним фінансуванням (тис. євро) [2]: Управління транскордонними дестинаціями в Закарпатській області та Саболч-Сатмар-Березькому регіоні (273.177); Карпатський туристичний шлях (480.177); Карпатський регіон як приваблива туристична дестинація (197.729); Розвиток спільної туристичної стратегії між Закарпаттям та Боршод-Абауй-Земплін областю (408.902); Історичні витоки спільної релігійної та культурної спадщини народів Карпат і проблеми її збереження (129.139); Чергівські гори – Закарпаття, транскордонне співробітництво у сфері розвитку туризму (449.990); Місцями слави Ракоці» – транскордонний туристичний шлях (440.899); Інтегрована система велосипедних туристичних шляхів вздовж українсько-угорського кордону (417.158); Забезпечення передумов для створення міжнародного транскордонного Природного парку Сатмар-Берег (378.020); Карпатський туристичний шлях (2 408.754).

Тривало також виконання кількох великомасштабних проектів, які безпосередньо впливають на розвиток туристичної галузі, а саме: проект «Реконструкція існуючих та будівництво нових об'єктів – митної інфраструктури пункту пропуску Ужгород» (пасажирський напрям), та проект «Реконструкція міжнародного автомобільного пункту пропуску «Вилок». В результаті реалізації

проекту «Будівництво міжнародного автомобільного пункту пропуску «Дякове» збільшилася його пропускна спроможність, зменшився час проведення контрольних процедур, їх вдосконалення та уніфікація [5, с. 8-9].

Сьогодні Закарпатська область має діючі двосторонні угоди про дружбу і співробітництво з Кошицьким та Пряшівським самоврядними краями Словаччини, Марамурешським та Сату-Марським повітами Румунії, Саболч-Сатмар-Березькою областю Угорщини, Підкарпатським воєводством Польщі, область Гевеш Угорщини. Плідні контакти встановлено і на рівні більш як 100 міст, сільських та селищних громад Закарпаття з відповідними громадами регіонів, що входять до Карпатського Єврорегіону.

Перспективи розвитку транскордонного співробітництва за участю Закарпаття викладено у «Стратегії розвитку Закарпатської області на період до 2020 рр.» [6]. Розуміючи важливість транскордонного туризму для забезпечення сталого розвитку прикордонних регіонів, беручи до уваги законодавчо закріплений курс України на євроінтеграцію, необхідними є більш широке залучення європейського досвіду в управлінні туризмом та більш активне впровадження спільних стандартів якості у сфері туризму.

#### Література

1. Годя І. Трансформація прикордонного співробітництва Закарпаття у транскордонне: напрями, форми, інструменти / І. Годя // Східноєвропейський історичний вісник. Вип. 6, 2018. - С. 252-262

2. Горпої Й.Й. Успішні транскордонні туристичні проекти в Карпатському єврорегіоні / Й.Й. Горпої // Нові можливості розвитку туризму в Карпатському єврорегіоні. – 2007. – С. 29–35.

3. Прикордонне співробітництво Закарпатської області із суміжними територіями сусідніх держав (1945-1990) / Б.І. Дяченко, П.Ю. Студеняк, С.І. Устич, О.С. Передрій // Нариси історії Закарпаття Т.Ш. – Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації, 2003. – С.232 – 252

4. Інтегрована мережа велосипедних туристичних шляхів вздовж українсько-угорського кордону. Центр українсько-угорського регіонального розвитку. – Ужгород, 2013. – 20 с.

5. Нусер Е.Е. Транскордонне співробітництво. Інструмент додаткового залучення міжнародних фінансових потоків в економіку та інфраструктуру Закарпатської області // Закарпаття, 2012/5. –Ужгород, 2012. С. 8–9.

6. Стратегія розвитку Закарпатської області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://dfrr.minregion.gov.ua/foto/projt\\_reg\\_info\\_norm/2015/05/Strategiya.pdf](http://dfrr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/2015/05/Strategiya.pdf).



# МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: [www.msu.edu.ua](http://www.msu.edu.ua)

E-mail: [info@msu.edu.ua](mailto:info@msu.edu.ua), [pr@mail.msu.edu.ua](mailto:pr@mail.msu.edu.ua)

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>